

การจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21: กรณีศึกษากับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

The Curriculum for Nursing Students in The 21st Century: Case Study and Transformative Learning

ปานิสรา ส่งวัฒนายุธ* สรรค์รัตน์ พลอินทร์

Panisara Songwatthanayuth Sarunsad Polin

วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี ประเทศไทย 20000

Prachomkiao College of Nursing, Phetchaburi Province, Phetchaburi, Thailand, 20000

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการเรียนรู้ที่ต้องก้าวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็ว ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของพยาบาลต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพที่มีความซับซ้อนมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนจึงต้องการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์ที่ได้มากขึ้น การใช้กรณีศึกษาร่วมกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นวิธีการสอนซึ่งมี 3 ขั้นตอนหลัก ขั้นที่ 1 การนำเสนอกรณีศึกษา ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ตรวจสอบตนเองสู่การวางแผนการเปลี่ยนแปลงใหม่ และขั้นที่ 3 ปฏิบัติและปฏิรูปสู่วิถีชีวิตใหม่ เพื่อให้เกิดการสะท้อนคิดภายในตนเองของผู้เรียนอย่างมีวิจารณญาณจากประสบการณ์เดิมสู่ประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ ได้เข้าใจตนเองได้อย่างลึกซึ้ง เกิดการพัฒนาการแนวทางการปฏิบัติการพยาบาลใหม่ที่แตกต่างจากเดิมที่คำนึงถึงปัจเจกบุคคลอย่างองค์รวมสู่การดำเนินชีวิตที่แท้จริง และนำไปสู่พัฒนาวิชาชีพทางการพยาบาลต่อไป

คำสำคัญ : กรณีศึกษา การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

Abstract

Learning in the 21st century is the learning of constant change in the world. Now, nurses work in the complex health problems and more serious everyday, therefore the lesson learning wants to change the teaching methods that encourage learners to have more analytical thinking. Using case studies in combination with transformative learning has three main stages include stage 1 to present case study, stage 2 to determine their own transition planning and implementation, and stage 3 to implement and reform into new life. It helps to achieve internal critical self-reflection and to gain new experience and a profound understanding of own. The development of new nursing care plan differs from individual to consider a holistic approach to a real lifestyle and contribute to the professional development of nursing.

Keywords: Case Study, Transformative Learning, Lesson Learned in Century 21

Corresponding Author: *e-mail: panisara@pckpb.ac.th

วันที่รับ (received) 3 ม.ค. 62 วันที่แก้ไขเสร็จ (revised) 12 มิ.ย. 62 วันที่ตอบรับ (accepted) 20 มิ.ย. 62

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงมากมาย ทั้งบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี มีความท้าทายที่เกิดขึ้นทางด้านสุขภาพ เกิดโรคที่ไม่ติดต่อมากขึ้น เช่น เบาหวาน ความดันโลหิต ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางสุขภาพ การเกิดโรคติดต่ออุบัติใหม่หรืออุบัติซ้ำ ภัยพิบัติธรรมชาติ ปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการประกอบอาชีพ และสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มมากขึ้น ฉะนั้นการจัดการเรียนสาขาพยาบาลศาสตร์ต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อสอดคล้องกับบริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ต้องมีการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ 3Rx8C¹ ซึ่ง 3R ได้แก่ Reading (อ่านออก), (W)Riting (เขียนได้) และ (A) Rithmetics (คิดเลขเป็น) สำหรับ 8C ได้แก่ Critical thinking & problem solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา) Creativity & innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) Cross-cultural understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, teamwork & leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, information & media literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) Computing & ICT literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) Career & learning skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) และ compassion (มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย) นอกจากนี้บัณฑิตพยาบาลที่สำเร็จการศึกษามีมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตให้มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา 5 ด้าน ในภาคทฤษฎี คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ แต่วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติโดยตรงต่อชีวิตสุขภาพและอนามัยของประชาชนด้วยความเอาใจใส่อย่างเอื้ออาทร และภาคปฏิบัติมี 6 ด้าน โดยเพิ่มด้านทักษะการปฏิบัติวิชาชีพ

การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลต้องมีเน้นพัฒนาผู้เรียนสู่ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนไปเป็นผู้ชี้แนะ (coach) และอำนวยความสะดวก (facilitate) ผู้สอนต้องพยายามกระตุ้นให้มีการ

ดีแก่ข้อมูลลึกลงมาในการสนทนากันโดยการตั้งคำถามกับผู้เรียนเพื่อเข้าใจผู้เรียน เช่น “คิดอย่างไรจึงทำสิ่งนั้นหรือทำอย่างนั้น” หรือ “แล้วอย่างไรอีก” เป็นต้น² การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ลงมือทำหรือปฏิบัติจริง สามารถคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้ เป็นผู้ที่มีความรู้รวมทั้งมีความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นไปพร้อมกับเนื้อหา³ สามารถสื่อสารกับผู้รับบริการที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดปัญหาการเรียน ผู้เรียนต้องมีการศึกษาทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติในห้องทดลอง และการปฏิบัติพยาบาลในสถานการณ์จริงเพื่อเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ สามารถปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม ฉะนั้นการเรียนการสอนทางการพยาบาลควรมีการเรียนรู้จากสถานการณ์โดยผ่านทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์จากสถานการณ์สมมติก่อนจะลงมือปฏิบัติจริงกับผู้รับบริการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพื่อประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์หรือสถานการณ์จริง หรือปัญหาต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาหาเหตุและผลของปัญหาเพื่อใช้ในการตัดสินใจในคลินิก จนเกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (case study) และวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง (transformative learning) เพราะการใช้กรณีศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจสถานการณ์จริง ได้ฝึกทักษะรอบด้าน สามารถจัดความคิดอย่างเป็นระบบเข้าใจปัญหาและสถานการณ์ วิเคราะห์แก้ไขปัญหาและสถานการณ์ และการตัดสินใจได้อย่างมั่นใจ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Kosawanon, Rungamornrat, & Panbangpra⁴ พบว่า การใช้กรณีศึกษาในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์บัณฑิต ชั้นปีที่ 3 สามารถพัฒนาในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาได้ และการใช้กรณีศึกษาเป็นรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับการเตรียมนักศึกษาพยาบาลก่อนเข้ารับการศึกษาปฏิบัติ ช่วยพัฒนาทักษะและความมั่นใจในการพยาบาล และส่งเสริมให้นักศึกษามีการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ เพื่อนำไปแก้ไข ปรับปรุงแนวทางการพยาบาลได้⁵ และวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงความคิด มุ่งมองและทัศนคติเดิมๆสู่การประเมินสถานการณ์และการปฏิบัติแบบใหม่ที่เหมาะสมกับความต้องการและวิถีชีวิตของผู้รับบริการ⁷ ที่เริ่มจากเรียนรู้ตนเอง เข้าใจตนเอง คิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณจนสามารถได้แนวทางวิธีการใหม่ที่ดีกว่าเดิม จนสามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการดูแลได้⁶ ซึ่งจาก

ผลการวิจัยของ Yokogawa & Notoya⁹ พบว่านักศึกษาที่มีผ่านประสบการณ์ในการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในโครงการส่งเสริมสุขภาพในชุมชนในมารดาที่มีบุตรที่มีปัญหาในการได้ยิน พบว่า นักศึกษาได้เรียนรู้ในการจัดการกับสถานการณ์มารดาที่บุตรมีปัญหาในการได้ยินในการดูแลสุขภาพ จนหาวิธีการที่ดีที่สุดในการแนะนำการออกกำลังกายสำหรับมารดาที่บุตรมีปัญหาในการได้ยิน รู้จักใช้คำถามในการพูดคุยที่มารดาสามารถเข้าใจได้ง่ายและมารดารู้สึกสนุก มีความสุข มีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลสุขภาพทางร่างกายและจิตใจของตนเอง ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนทั้งสองวิธีจึงเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมในการพัฒนานักศึกษาพยาบาลสู่การใช้ชีวิตจริงในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนการสอนโดยกรณีศึกษาร่วมกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนใช้ผู้ป่วย สถานการณ์ เรื่องที่สมมติ หรือสื่อเป็นเครื่องมือที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ เกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล มีความสามารถในการประเมินสภาพปัญหาผู้ป่วย⁶ วิเคราะห์ข้อมูล อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูล สามารถใช้เหตุผลในการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ หรือเสริมสร้างความรู้ ให้กว้างขวาง มุ่งให้ผู้เรียนฝึกฝนในการเผชิญปัญหาและแก้ปัญหา เรียนรู้ความคิดจากผู้เรียนด้วยกัน และนำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ได้เป็น ช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริง ช่วยส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ¹⁰ และจากการศึกษาของ Kaewprasert (2014) พบว่า การเรียนการสอนแบบกรณีศึกษาจะช่วยในการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ และสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้¹¹

ขั้นตอนการสอนใช้กรณีศึกษา⁶

1. ขั้นเตรียมการ ก่อนการสอนผู้สอนควรมีการเตรียมกรณีตัวอย่างที่มีสาระซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ กรณีที่นำมาใช้ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องที่มีสถานการณ์ที่เกิดจริงบนหอผู้ป่วย หรือในชุมชนในการปฏิบัติการพยาบาลที่เห็นประเด็นปัญหา ซึ่งจะช่วยให้กระตุ้นความคิดของผู้เรียน หากไม่มีสถานการณ์ที่เป็นปัญหาชัดเจน ผู้สอนอาจใช้วิธีการตั้งประเด็นคำถามที่ท้าทายให้ผู้เรียนคิดก็ได้ เพื่อนำไปสู่อภิปรายเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่ต้องการผู้สอนอาจแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย ให้เหมาะสมกับเวลาอย่าง

เพียงพอในการศึกษากรณีตัวอย่าง และคิดหาคำตอบ

2. ขั้นเสนอกรณีศึกษา ผู้สอนอาจเป็นผู้นำเสนอกรณีตัวอย่าง ตั้งประเด็นคำถาม วิธีการนำเสนอทำได้หลายวิธี เช่น การพิมพ์เป็นข้อมูลมาให้ผู้เรียนอ่าน การเล่ากรณีตัวอย่างให้ฟัง หรือนำเสนอโดยใช้สื่อ เช่น สไลด์ วิดิทัศน์ You Tube หรืออาจให้ผู้เรียนแสดงเป็นละครหรือบทบาทสมมติก็ได้⁶

3. ขั้นวิเคราะห์ ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปราย ระดมพลังสมอง รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีศึกษาในการระบุปัญหาที่เกิดขึ้นได้มากกว่า 1 ข้อ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความเชื่อมโยงกับกรณีศึกษา แล้วทำการวิเคราะห์กรณีศึกษาร่วมกันจนสามารถระบุปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จากการแลกเปลี่ยนแนวคิดมุมมองต่อกรณีศึกษา ซึ่งนักศึกษาสามารถตั้งสมมติฐานที่ได้จากการศึกษากรณีศึกษา ได้สอดคล้องกับปัญหาระบุปัญหาที่ระบุไว้ ร่วมกับมีการสืบค้นแหล่งข้อมูลที่มีความเชื่อถือได้มากกว่า 1 แหล่ง โดยผู้เรียนจะร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วยกัน และร่วมกันหาแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ระบุไว้ ซึ่งจะพบว่าผู้เรียนมักจะมีแนวทางที่มีความหลากหลายมากกว่า 1 แนวทาง ทำให้ทางเลือกในการแก้ปัญหา มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการใช้กรณีศึกษาและสามารถหาทางในการแก้ปัญหาได้มากจะพัฒนาความสามารถคิดวิเคราะห์ทั้งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มอ่อนถึงกลุ่มเก่ง และส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์กันของผู้เรียน¹¹ หลังจากนั้นนำเสนอผลการอภิปรายระหว่างกลุ่ม ต้องการให้ผู้เรียนเห็นคำตอบและเหตุผลที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดที่กว้างขึ้น มองปัญหาในแง่มุมที่หลากหลายขึ้น อันจะช่วยให้การตัดสินใจมีความรอบคอบขึ้น มุ่งไปสู่การหาเหตุผลหรือที่มาที่ผู้เรียนใช้ในการแก้ปัญหาเป็นสำคัญ

4. ขั้นสรุป ผู้เรียนในกลุ่มย่อยร่วมกับผู้สอนอภิปรายหาข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหา ข้อมูลสนับสนุน และแนวทางในการแก้ปัญหาจากกรณีศึกษาไปใช้ในอนาคต

5. ขั้นประเมิน ประเมินได้จากการตอบปัญหา การสังเกตการณ์ร่วมสนทนา การรายงาน การตอบคำถาม และการทำงานเป็นกลุ่ม

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

ผู้เรียนพยาบาลในศตวรรษที่ 21 ต้องสามารถด้านการคิดและเข้าใจผู้รับบริการทุกคนมีความแตกต่างกัน เพื่อสามารถให้การพยาบาลที่เป็นไปได้ในชีวิตจริง ซึ่งการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสามารถนำมาใช้ทำให้เกิดกระบวนการที่

ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด มุมมอง และทัศนคติ เดิมสู่การปฏิบัติการพยาบาลแบบใหม่ที่เหมาะสมที่เหมาะสมกับชีวิตจริง อยู่บนฐานความคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง (Transformative learning theory) นักทฤษฎีคนแรกที่ใช้ คือ แจ็ค เมซิโรว์ (Jack Mezirow) ในปี 1978 ว่าเป็นการเรียนรู้ที่เปลี่ยนกรอบการอ้างอิง (frame of reference) เดิมที่ยังไม่ชัดเจน ไปสู่กรอบการอ้างอิงที่ชัดเจนขึ้น กว้างขึ้น ลึกขึ้น สามารถแยกแยะความแตกต่างได้ สามารถสะท้อนและนำเสนอสภาพความรู้สึกนึกคิดได้มากขึ้น รวมถึงรู้สึกว่าการรอบนี้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้น และถูกต้องมากขึ้น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างลึกซึ้ง ผ่านประสบการณ์ตรงที่สร้างสำนึกใหม่ และเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ก่อให้เกิดความเข้าใจตนเอง เข้าใจโลก และความสัมพันธ์ทางสังคม ตื่นรู้ มีสมดุลของชีวิต มีทักษะในการค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ สะท้อนคิด คิดสร้างสรรค์ จินตนาการ สู่การสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง^{12, 13} ซึ่ง

การสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ผู้สอนต้องช่วยให้ผู้เรียนตระหนักว่าสมมติฐานของผู้เรียนคืออะไร ผู้เรียนต้องร่วมการเสวนา อภิปราย และทำการตรวจสอบตนเองโดยการใช้คำถาม อะไรอย่างไร เพราะเหตุใด มีการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างมีเหตุผล เพื่อค้นหาทางเลือกหรือการปฏิบัติแบบใหม่ ให้เข้ากับชีวิตจริง และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น¹⁴ สอดรับกับการศึกษาของ Ruth-Sahd & McCall พบว่าการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ช่วยให้พยาบาลมีทักษะการสื่อสารกับผู้รับบริการที่มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบมากขึ้น รู้จักปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมรอบข้าง เห็นความสำคัญกับค่านิยม วัฒนธรรม ความแตกต่างในบุคคลมากขึ้น มีทักษะในการบริหารจัดการได้มากขึ้น มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้นและทำให้มีการดูแลผู้ป่วยอย่างองค์รวม¹⁵

การนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนทางการพยาบาล ในการส่งเสริมเพื่อการเปลี่ยนแปลง ดังนี้⁷

ขั้นที่ 1 ให้ผู้เรียนเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่ตรงกับประสบการณ์เดิม หรือเรื่องราวที่มีความย้อนแย้ง (dilemma) โดยผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนศึกษาพฤติกรรมและการดูแลสภาพที่ไม่เหมาะสมที่ผู้เรียนไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน เพื่อค้นหาคำตอบที่ใช้ความรู้ที่มีและประสบการณ์เดิมมาใช้ในการตัดสินใจ

ขั้นที่ 2 ให้ผู้เรียนตรวจสอบความคิด มุมมอง ความ

รู้สึกของตนเอง โดยผู้สอนมีการซักถามเพื่อให้ผู้เรียนกลับมาศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมตามชีวิตจริงของผู้รับบริการ การแยกแยะข้อมูลที่แตกต่างจากประสบการณ์เดิมในการดูแลที่ผ่านมา ให้โอกาสให้ใคร่ครวญข้อมูล คิดตอบคำถามสะท้อนตนเองเพื่อขยายข้อมูลเดิม

ขั้นที่ 3 ให้ผู้เรียนประเมินสมมติฐานเดิมของตนเองอย่างใคร่ครวญอย่างจริงจัง โดยผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินการวางแผนการพยาบาลที่วางไว้ และสามารถนำไปใช้ได้จริงหรือไม่

ขั้นที่ 4 ให้ผู้เรียนเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลงว่าตนเองและผู้อื่นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประเมินสิ่งที่ได้วางแผนการพยาบาลว่าตรงประเด็นและเหมาะสมกับผู้รับบริการหรือไม่ ซึ่งผู้เรียนยอมรับการปรับเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การพยาบาลเหมาะสมกับผู้รับบริการมากขึ้น

ขั้นที่ 5 ให้ผู้เรียนเริ่มต้นค้นหาทางเลือกที่จะกระทำแบบใหม่ โดยผู้สอนใช้คำถามให้ผู้เรียนพิจารณาข้อมูลที่มีอยู่ และค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นที่ 6 ให้ผู้เรียนวางแผนที่ปฏิบัติสิ่งใหม่ โดยผู้สอนใช้คำถามให้ผู้เรียนคิดหาแนวทางใหม่ๆ ในการดูแลสุขภาพผู้รับบริการ

ขั้นที่ 7 ให้ผู้เรียนค้นหาความรู้และทักษะเพิ่มเติม เพื่อที่จะปฏิบัติตามแผนได้ โดยผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อให้ได้แผนการดูแลสุขภาพแบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิม

ขั้นที่ 8 ให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติตามแผนใหม่ โดยผู้สอนให้ผู้เรียนลองนำไปปฏิบัติตามแผนใหม่ที่วางไว้ว่าสามารถปฏิบัติได้หรือไม่

ขั้นที่ 9 ให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถและมั่นใจในการทำแบบใหม่และสัมพันธ์กับผู้อื่น ผู้สอนสร้างบรรยากาศในการให้ผู้เรียนผ่อนคลาย เป็นมิตร และสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ยอมรับความแตกต่างของผู้เรียน

ขั้นที่ 10 ให้ผู้เรียนบูรณาการมุมมองที่ใหม่เข้ากับชีวิต ผู้สอนให้ผู้เรียนได้คิดใคร่ครวญเกี่ยวกับตนเอง และพิจารณาว่าจะนำไปใช้พัฒนาตนเองอย่างไร

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับตน (Self) กล่าวคือ การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงได้เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ที่เกี่ยวข้องกับตนของผู้เรียน โดยกระบวนการเรียนรู้จะดึงให้ผู้เรียนต้อง

ใคร่ครวญอารมณ์ และความรู้สึกของตนเอง และยังใคร่ครวญ อารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่นอีกด้วย โดยการพิจารณาหาทาง แก้ปัญหา อีกทั้งเป็นการเปิดใจ รับกรอบความคิดของผู้อื่นที่แตกต่าง เพื่อนำมาพิจารณาใคร่ครวญร่วมกัน และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมาสู่การปรับตนเองให้ดีขึ้น^{16,17}

2. ผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับมุมมองต่อโลก (World View) โดยที่ผู้เรียนสามารถปรับสมมติฐาน/ความเชื่อที่ตั้งไว้ มีการวิเคราะห์เข้าใจสถานการณ์ของผู้รับบริการที่ลึกซึ้งมากขึ้น เพื่อไปสู่การปรับเปลี่ยนการให้บริการแบบใหม่ที่เหมาะสมกับ ชีวิตจริงของผู้รับบริการได้

การจัดการเรียนการสอนโดยกรณีศึกษาร่วมกับการ เรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การใช้ผู้ป่วย สถานการณ์ หรือสื่อเป็นเครื่องมือที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เกี่ยวกับการ รวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล เน้นอภิปรายร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนาความรู้จากทฤษฎีที่แตกต่างของ กลุ่ม อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูล ปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิดเดิม ด้วยการสะท้อนคิดภายในตนเองอย่างมีวิจารณญาณ สามารถใช้ เหตุผลในการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ หรือเสริมสร้าง ความรู้ มีการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่องใคร่ครวญเพื่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงภายในเกิดการทบทวนไตร่ตรองเปลี่ยนวิธีการเรียน รู้ นำสู่การเปลี่ยนวิธีการหรือเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่สู่การ ดำเนินชีวิตจริง ดังนั้นจะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะ ประกอบไปด้วย ความรู้ความเข้าใจ (cognitive attributes) และพฤติกรรม (psychomotor attributes) เป็นการ เปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน (holistic change) จะไม่ตัดสินผู้ ป่วยและญาติโดยที่ได้รับความรู้ที่ไม่เพียงพอ วางแผนการ พยาบาลได้ ตรงกับบริบทของผู้ป่วย และช่วยให้นักศึกษาได้ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเชิงวิชาชีพ ได้แก่ การไม่แบ่งเชื้อชาติ วัฒนธรรมไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตน มีความซื่อสัตย์กับ ชุมชน และการให้ชุมชนมีส่วนร่วม^{14,15,16,18}

ขั้นตอนการสอนโดยกรณีศึกษาร่วมกับการเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลง

วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี เป็นสถาบันการศึกษาทางการพยาบาล ที่ให้ความสำคัญกับการ จัดการเรียนการสอนที่พัฒนาบัณฑิตทางการพยาบาลที่มี คุณภาพ ผู้เขียนได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องร่วมกับ ประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวิทยาลัยพยาบาล พระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี ขอสรุปการใช้กรณีศึกษาร่วมกับ การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของ ผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเสนองกรณีศึกษา

ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนงาน เช่น ศึกษาผู้ป่วยใน หอผู้ป่วย/ชุมชน ศึกษาใบงาน กรณีศึกษา เพื่อช่วยให้เกิดการ คิดวิเคราะห์ สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง คับข้องใจทั้งนี้ สิ่งที่มามอบหมายให้ศึกษาต้องชัดเจน ในการศึกษาประเด็น พฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยที่ศึกษา และต้อง ให้วิเคราะห์ตามสภาพจริงและหลักฐานเชิงประจักษ์จาก ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนที่มี

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ตรวจสอบตนเองสู่การวางแผน การเปลี่ยนแปลง

2.1 ให้ผู้เรียนมีการตรวจสอบความคิด ความรู้สึก และมุมมองความเข้าใจของตนเองกับผู้ป่วย โดยการตั้งคำถาม กับตนเอง เกี่ยวกับสถานการณ์ที่ศึกษาโดยคำนึงถึง 5W1H ประกอบด้วย What (ปัญหาคืออะไร) Who (ใครบ้างที่เกี่ยวข้อง กับปัญหาที่เกิดขึ้นสถานการณ์นี้) When (ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อไร) Where (ปัญหาเกิดขึ้นที่ไหน) Why (ทำไมถึงรู้สึกเช่นนั้นกับ ปัญหาที่เกิดขึ้น) How (รู้สึกอย่างไรบ้างกับสถานการณ์ปัญหา ที่เกิดขึ้นครั้งนี้) ผู้สอนต้องพยายามให้เห็นความขัดแย้งกับ ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับ พฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยที่ศึกษา และผู้เรียนคิดแล้วสะท้อนออกมาเป็นคำพูดบอกเล่าให้เพื่อน ในกลุ่มฟัง

2.2 ให้ผู้เรียนประเมินสมมติฐานเดิมของตนเอง ให้ผู้เรียนประเมินแผนการพยาบาลในการดูแลช่วยเหลือผู้ป่วย ที่วางไว้มีความถูกต้อง เหมาะสม จากปัญหาในสถานการณ์ หรือไม่

2.3 ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายกับเพื่อนในกลุ่มเพื่อ ให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ระดมพลังสมอง รวบรวม ข้อมูล วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ ผู้ป่วยในการระบุปัญหาที่เกิดขึ้นได้มากกว่า 1 ข้อ ทำการ วิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกันจนสามารถระบุปัญหาที่เกิดขึ้นได้ นำเสนอหรือเล่าประสบการณ์ของตนเองและระดมสมองเพื่อ เข้าใจผู้รับบริการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชี้ชวนให้ผู้เรียนได้เห็น ถึงแผนการพยาบาลตามประสบการณ์เดิมกับความจริงในสถาน กรณ์มีความสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร เพราะสู่การปรับ เปลี่ยนความคิดที่ผู้เรียนยึดถือ

2.4 ให้ผู้เรียนค้นหาทางเลือกใหม่ ที่ได้จากการ วิเคราะห์ พิจารณาข้อมูลที่มีอยู่อย่างใคร่ครวญ ร่วมกับความคิด เห็นจากผู้เรียนในกลุ่ม และค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมโดยการค้นหา

จากฐานข้อมูลในการสืบค้น อินเทอร์เน็ต เพื่อหาแนวทางการปฏิบัติใหม่ๆ ในการดูแลสุขภาพของผู้รับบริการที่ศึกษาเฉพาะรายภายใต้บริบทชีวิตจริง ของผู้รับบริการและระบบบริการทางสุขภาพในปัจจุบัน

2.5 ให้ผู้เรียนวางแผนในการกระทำสิ่งใหม่ ซึ่งผู้สอนจะให้ผู้เรียนวางแผนที่ชัดเจนว่าจะมีแนวทางใหม่ๆ ในการดูแลผู้รับบริการเฉพาะราย ซึ่งอาจเป็นทางเลือกในการดูแลที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม และเป็นที่ยอมรับภายในกลุ่มอย่างมั่นใจ

2.6 ให้ผู้เรียนค้นหาความรู้และทักษะสำหรับปฏิบัติตามวิธีการที่เลือกใหม่ โดยผู้เรียนค้นหาความรู้ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์นำไปสู่การพยาบาลแบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิม

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติและปฏิรูประบบชีวิตใหม่

3.1 ให้เริ่มทดลองใช้ตามทางเลือกใหม่ โดยผู้สอนให้ผู้เรียนเขียนวางแผนการพยาบาลใหม่ เพื่อให้ตรงกับประเด็นปัญหาของผู้รับบริการที่แท้จริงและลองนำไปใช้จริง

3.2 ให้ผู้เรียนมั่นใจในการทำสิ่งใหม่และความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยผู้สอนสร้างบรรยากาศในการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึก และนำผลที่เกิดขึ้นจากการวางแผนการพยาบาล ทางเลือกทำสิ่งใหม่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ได้แสดงความรู้สึกที่เกิดขึ้น วิเคราะห์จุดเด่น และจุดที่ต้องพัฒนาเพื่อไปปรับปรุงในครั้งต่อไป

3.3 ให้ผู้เรียนบูรณาการทางเลือกใหม่กับวิถีชีวิต โดยผู้เรียนทบทวนตนเองเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ที่แตกต่างจากเดิมอย่างไร อะไรที่ทำให้เกิดความคิดใหม่ การพัฒนาเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ในการเรียนได้อย่างไร และผู้สอนควรสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงการคิดสู่การพัฒนาการวางแผนการพยาบาลที่สอดคล้องกับชีวิตและบริบทของผู้รับบริการอย่างต่อเนื่อง

การประเมินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ร่วมกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

การประเมินผลสามารถประเมินได้ทั้งการประเมินเชิงคุณภาพและการประเมินเชิงปริมาณสามารถประเมินทันทีก่อนและระหว่าง หลังการให้การพยาบาล รวมทั้งการประเมินและสะท้อนคิด กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ โดยใช้กรณีศึกษาร่วมกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งใช้ได้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทำได้นี้

1. ประเมินจากการเขียนบันทึกการเรียนรู้ ซึ่งให้สะท้อนคิดตาม Gibbs' model of Reflection¹⁷ โดยผู้สอน

ต้องอ่านทุกวันและสะท้อนให้ผู้เรียนทราบทันที ซึ่งมี 7 คำถามสะท้อนคิด ดังนี้ “เกิดอะไรขึ้น” “เราคิดและรู้สึกอย่างไรบ้าง” “มีประสบการณ์อะไรที่เป็นด้านบวกบ้าง” และ “มีประสบการณ์อะไรที่เป็นด้านลบบ้าง” “เรามีความเข้าใจเหตุผล หรือผลกระทบอะไรบ้างเกี่ยวกับสถานการณ์” “มีอะไรที่เราได้เรียนรู้สถานการณ์ดังกล่าวได้บ้าง” “สถานการณ์ดังกล่าวช่วยให้เกิดการเรียนรู้ของเราโดยเฉพาะ” “เราจะทำอย่างไรถ้าเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอีก”

2. ประเมินจากการตรวจแผนการพยาบาลและการปฏิบัติพยาบาลที่มีการทางเลือกใหม่ในการพยาบาลอย่างเป็นองค์รวมที่เข้าถึงบริบทของผู้รับบริการ

3. ประเมินจากความคิดเห็นของผู้รับบริการเพื่อรับรู้ว่ามีความรู้สึกถึงการให้บริการว่าเป็นอย่างไร

สรุป

การใช้กรณีศึกษาร่วมกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นวิธีการผู้สอนสามารถใช้กับการเรียนการสอนทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลที่เน้นการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศนคติของผู้เรียนสู่การมองในองค์รวม ซึ่งมีขั้นตอน 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นที่ 1 การนำเสนอกรณีศึกษา ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ตรวจสอบตนเองสู่การวางแผนการเปลี่ยนแปลงใหม่ และขั้นที่ 3 ปฏิบัติและปฏิรูประบบชีวิตใหม่ โดยมีการประเมินการเรียนรู้จากการเขียนบันทึกการเรียนรู้ การวางแผนการพยาบาลและความคิดเห็นของผู้รับบริการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพในการเรียนรู้ที่เข้าใจตนเองและเข้าใจผู้รับบริการ ตลอดจนบุคลากรผู้ร่วมวิชาชีพ และเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต ไปสู่การพัฒนาการบริการทางการพยาบาลที่ยั่งยืนต่อไป

References

1. Teacupta P, Yindeesuk P. Lesson learned in century 21. Bangkok: Chulalongkorn university printing; 2014. (in Thai)
2. Panich W. Transformative learning. Bangkok: SR Printing Mass Products Company Limited; 2017. (in Thai)

3. Poohongthong C. Transformative learning: Challenges for instructors in higher education *Journal of Behavioral Science*. 2018; 24(1): 163-182. (in Thai)
4. Kunaviktikul W. Teaching and learning in the discipline of nursing in the 21st center. *Nursing Journal*. 2015; 42(2): 152-156. (in Thai)
5. Kosawanon S, Rungamornrat S, Panbangpra S. Effect of case study teaching method on critical thinking in nursing students. *Journal of Nursing Science*, 2015; 33(3): 99-108. (in Thai)
6. Apichutboonchock S. The development of a case study learning model for developing students nurses' competency in the respiratory assessment in a newborn intensive care unit. *Vajura Medical Journal*. 2015; 59(3): 25-34. (in Thai)
7. Meebunmak Y, Chaiyoyingyong R, Phokhwang P. Transformative learning: Implementation in nursing education. *Journal Chalermkarnchana*. 2017; 4(1): 58-67. (in Thai)
8. Prajankett O. Transformative learning: Nursing education perspective. *Journal of the Royal Thai Army Nurses*. 2014; 15(3): 179-184. (in Thai)
9. Yokogawa M, Notoya M, Madokoro S. Transformative learning experience for physical therapy students through a community health promotion project for mothers of hearing-challenged children. *The Journal of Physical Therapy Science*. 2017; 29(4): 576-580. (in Thai)
10. Kitroongrueng P. The development of an instructional model using case based on science of teaching to enhance student teaches, critical teaching (Dissertation). Nakhonpathom, Silpakorn University; 2010. (in Thai)
11. Kaewprasert V. A study of analytical thinking and learning achievement via E-learning using case based learning method for undergraduate students of education program. *Veridian E-Journal*. 2014; 7(2): 947-961. (in Thai)
12. Jamjan L, Boonchoochuay R, Insing S. Transformative learning: Lesson learned from nursing education. *Nursing Journal of the Ministry of Public Health*. 2014; 24(3): 1-14. (in Thai)
13. Prajankett O. Transformative learning: Nursing education perspective. *Journal of the Royal Thai Army Nurses*. 2014; 15(3): 179-184. (in Thai)
14. Pakdeto R, Arpauchiratana C. An Application of transformative learning in arranging learning experience regarding ethical decision making for nursing students. *Thai Red Cross Nursing Journal*. 2016; 9(1): 1-10. (in Thai)
15. Ruth-Sahd L, Beck J, McCal C. Transformation learning during a nursing externship program: The reflections of senior nursing students. *Nursing Education Perspectives*. 2010; 31(2): 78-83.
16. Vatcharavongvan P. Transformative learning and medical teaching *Thammasat Medical Journal* 2014; 14(3): 449-459. (in Thai)
17. Gibbs G. *Learning by doing: a guide to teaching and learning methods*. London: Futher Education Unit; 1988.
18. Saraketin A., Rongmuang D., Chantra R, Nursing Education in the 21st Century: Competencies and Roles of Nursing Instructors. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2019. 20(1):12-20. (in Thai)